

КОРНІЄНКО Наталія, к. е. н., головний економіст-фінансист відділу супроводження, виконання та аналізу бюджетних програм головного розпорядника бюджетних коштів департаменту з фінансово-економічних питань, бухгалтерського обліку та фінансової звітності Міністерства фінансів України;

ОСТРИЩЕНКО Юлія, к. е. н., заступник начальника відділу регіонального розвитку департаменту місцевих бюджетів Міністерства фінансів України

ГЕНДЕРНА СКЛАДОВА БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Розкрито роль тендерного аспекту планування та виконання бюджету як вагомий складової реалізації ефективної бюджетної політики в умовах інституційних перетворень з метою забезпечення прискорення розвитку соціальної та економічної сфери. Проаналізовано зарубіжний досвід розвитку та застосування тендерного підходу у процесі формування та виконання бюджету. Досліджено передумови та обґрунтовано напрями запровадження тендерної складової у систему бюджетного планування.

Ключові слова: бюджет, бюджетна політика, бюджетне планування, видатки бюджету, гендерний підхід.

Корниенко Н., Острищенко Ю. Гендерная составляющая бюджетной политики государства. Раскрыта роль гендерного аспекта планирования и исполнения бюджета как весомой составляющей реализации эффективной бюджетной политики в условиях институциональных преобразований с целью обеспечения ускорения развития социальной и экономической сферы. Проанализирован зарубежный опыт развития и применения гендерного подхода в процессе формирования и исполнения бюджета. Исследованы предпосылки и обоснованы направления введения гендерной составляющей в систему бюджетного планирования.

Ключевые слова: бюджет, бюджетная политика, бюджетное планирование, расходы бюджета, гендерный подход.

Постановка проблеми. Бюджетна політика є вагомим важелем впливу на забезпечення фінансової стабільності держави, сприяння збалансованому розвитку конкурентоспроможності економіки, розвитку національного виробництва, підвищення стандартів життя і рівня добробуту громадян, забезпечення соціального захисту населення країни. Доцільним є поглиблення розуміння ролі бюджету в економічній системі держави, підвищення дієвості інституційних перетворень розвитку суспільного середовища, якості надання державних послуг, поліпшення прозорості бюджету для громадськості та ефективності використання бюджетних коштів.

На сучасному етапі трансформаційних перетворень економіки розвиток фінансово-бюджетної системи забезпечення відповідного рівня життя усіх верств населення потребує впровадження у процес планування та виконання бюджету комплексного гендерного підходу. Вагомим завданням бюджетного регулювання суспільного розвитку є забезпечення упорядкування дохідної та видаткової частини бюджету на основі гендерного аспекту бюджету з метою задоволення потреб різних груп населення, що сприятиме підвищенню рівня результативності бюджетних видатків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню розвитку бюджетної політики та державного регулювання соціально-економічного розвитку держави, в тому числі на основі гендерного підходу, присвячено праці Дж. Бьюкенена, С. Геращенко, Д. Елсона, І. Запатріної, Ш. Квінн, Л. Лисяк, Л. Лобанової, П. Самуельсона, К. Фофанової, І. Чугунова, Р. Шарпа [1–11] та ін.

Водночас залишаються недостатньо дослідженими інституційні засади бюджетування з урахуванням гендерного аспекту як складової ефективного бюджетного регулювання суспільної збалансованості. На сучасному етапі економічних перетворень важливим є удосконалення бюджетної політики в частині запровадження гендерного підходу у систему бюджетного планування як інструменту державного регулювання суспільного зростання, формування управлінських механізмів забезпечення результативності бюджетних видатків з позицій оптимізації їх обсягу та підвищення рівня відповідності загальнодержавним стратегічним пріоритетам соціально-економічного розвитку.

Метою статті є розкриття переваг застосування гендерного підходу при формуванні та виконанні бюджету як вагової складової бюджетної політики, визначення напрямів його запровадження у бюджетний процес.

Матеріали та методи. У статті застосовано сукупність методів і підходів, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження. Діалектичний та структурний методи використано при розкритті сутності гендерної складової бюджетної політики як інструменту суспільного зростання; логічний підхід та метод аналізу – при виявленні особливостей формування та виконання бюджету з урахуванням

гендерного аспекту у зарубіжних країнах та передумов його функціонування в Україні. На основі методів наукового абстрагування та синтезу запропоновано напрями розвитку інституційних засад та запровадження гендерного підходу у бюджетний процес.

Результати дослідження. Державне регулювання в сучасних умовах являє собою макроекономічний регулятор відтворювальних процесів, ринкової економіки, спрямований на забезпечення рівних можливостей для усіх членів суспільства, оскільки наявність нерівностей уповільнює соціально-економічний розвиток та спричиняє суттєві соціальні і матеріальні витрати. Вагомим інструментом модернізації економіки є бюджет, формувати який необхідно на основі пріоритетів розвитку країни, встановлених на середньо- та довгострокову перспективу. Формування та реалізація соціальної політики на якісно новому рівні потребує збалансованості бюджетної системи, запровадження фінансових механізмів регулювання економічних і соціальних процесів, спрямованих на підвищення ефективності планування та виконання бюджетів, оптимізацію формування дохідної та видаткової частин бюджету, розширення податкового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць та на державному рівні.

Вагомим елементом фінансового механізму суспільного розвитку є забезпечення підвищення рівня результативності бюджетних асигнувань на основі гендерної складової видаткової частини бюджету. Створення надійної фінансової системи забезпечення відповідного рівня життя усіх верств населення потребує впровадження у процес планування та виконання бюджету комплексного гендерного підходу.

Впровадження та реалізація гендерного аспекту в умовах застосування програмно-цільового методу бюджетного планування є досить результативним при функціонуванні системи середньострокового бюджетного планування та прогнозування. Програмою діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегією сталого розвитку "Україна-2020" передбачено запровадження у поточному році середньострокового бюджетного прогнозування та планування і системи стратегічного планування, в тому числі шляхом запровадження трирічної бюджетної декларації та стратегічних планів міністерств [12; 13]. Зазначене створить умови для встановлення прямого взаємозв'язку між плануванням бюджетних видатків установою та плануванням досягнення цілей, сприятиме прозорому та результативному використанню державних коштів.

Метою програмно-цільового методу є відображення встановлених пріоритетів соціально-економічного розвитку у результативних показниках бюджетних програм органів влади та інших бюджетних установ, забезпечення вимірювання й оцінювання соціально значущих результатів реалізації державної політики [14, с. 218, 221]. Для забезпечення аналізу та контролю здійснення видатків на реалізацію ген-

дерного компоненту при плануванні та виконанні бюджету важливим є застосування результативних показників, що відображають ефект від проведених заходів у коротко- та середньостроковому періоді кожного головного розпорядника бюджетних коштів.

Впровадження гендерної складової у бюджетні програми як аналітичної змінної для оцінювання впливу реалізації завдань та заходів впливу державної політики на суспільство сприятиме підвищенню ефективності та результативності використання бюджетних коштів. Реформа системи управління державними фінансами та Закон України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків", а також ратифіковані Україною міжнародні конвенції створюють суттєве підґрунтя для впровадження гендерного аспекту у систему бюджетного планування на державному та місцевому рівнях. Саме через бюджетну систему державні органи реалізують дієві фінансові механізми забезпечення політики збалансованого врахування інтересів та потреб різних соціальних груп населення.

Бюджет, сформований на основі гендерного підходу, являє собою інструмент державного регулювання ефективного впровадження гендерного аспекту в усі складові економічної та соціальної політики, оптимального розподілу бюджетних коштів з метою задоволення потреб різних соціальних груп, у тому числі найбільш соціально незахищених категорій населення. Такий підхід до бюджетного проектування визнано в усьому світі як стратегію, що забезпечує досягнення гендерної рівності, збільшення інвестицій у людський капітал, підвищення рівня життя населення, покращання якості надання державних послуг та сприяння ефективному розподілу видатків.

Динаміка структури видатків зведеного бюджету протягом 2010–2014 рр. свідчить, що найбільше середнє значення частки у загальній структурі видатків належить видаткам на соціальний захист та соціальне забезпечення – 26.6 %, зокрема, їх частка у державному бюджеті становить 20.2 %, у місцевих бюджетах – 24 % [15]. Вагомим завданням стає визначення оптимального розподілу бюджетних видатків між усіма групами населення, створення умов для адресного спрямування видатків до споживача, сприяння ефективному використанню бюджетних коштів.

Інтеграція соціальних аспектів у процес планування та використання бюджетних коштів є досить новим та інноваційним вкладом у подальший розвиток механізму бюджетного планування. Застосування комплексного гендерного підходу у бюджетному процесі дає змогу запланувати та оцінити вплив бюджетних асигнувань на соціально-економічні можливості різних верств та груп населення. Важливим є те, що за результатами оцінювання можливо здійснити перерозподіл дохідної та видаткової частин бюджету на етапі планування державного фонду з метою досягнення стратегічних соціальних цілей та завдань.

Бюджет, складений на основі гендерного підходу – це план формування та використання фонду державних коштів з урахуванням гендерної складової, спрямований на задоволення інтересів різних груп та категорій населення при формуванні та розподілі державних ресурсів з метою підвищення соціально-економічної ефективності та результативності фонду бюджетних коштів.

Гендерний підхід до бюджетного планування підтримується країнами Європейського Союзу, Радою Європи та Світовим банком як інструмент впливу на забезпечення ефективного планування стратегії розвитку країни, спрямування бюджетних асигнувань на її реалізацію, підвищення рівня результативності бюджетних видатків. Поняття "гендерне бюджетування" виникло в Австралії у кінці минулого століття як антикризовий інструмент, спрямований на реструктуризацію доходів та витрат з метою представлення у статтях бюджету потреб чоловіків та жінок. Щорічно в Австралії на підтримку таких гендерних ініціатив використовується менше 1 % загального обсягу бюджетних видатків.

Нині понад 90 країн світу здійснюють заходи щодо впровадження гендерних ініціатив у бюджетний процес. До найбільш популярних заходів, що забезпечують реалізацію таких ініціатив, належать: аналіз виконання і розробка гендерної політики як складової бюджетної політики, дослідження і моніторинг бюджетних показників, підвищення рівня інформативності про хід виконання бюджету та кваліфікації спеціалістів у сфері гендерної складової бюджету. Гендерні бюджетні ініціативи можуть бути спрямовані на зміну пріоритетних напрямів державної політики, перерозподіл бюджетних видатків між галузевими напрямками, збільшення або перерозподіл бюджетних асигнувань у межах одного розпорядника коштів, внесення змін до бюджетних програм.

В Австрії, зокрема, гендерний підхід є невід'ємною частиною нової системи бюджетування за результатами, що передбачає проведення аналізу складу видатків, спрямованих на потреби жінок, чоловіків та інших груп населення. Гендерна складова у бюджетуванні впроваджується в рамках широкомасштабної бюджетної реформи на федеральному рівні. Основними складовими елементами реформи визначено: систему стратегічного та середньострокового бюджетного планування, програмно-цільове управління та формування нової структури бюджетних видатків. Інформація стосовно гендерної рівності інтегрована в основні бюджетні документи. Так, встановлено, що серед інших кінцевих і проміжних результатів діяльності міністерства та відомства необхідно визначити гендерно орієнтовані результати, аналіз та оцінка досягнення яких здійснюється на етапах планування бюджету та під час моніторингу його виконання, що передбачено програмно-цільовим методом.

У багатьох країнах гендерний підхід до бюджетування застосовували у періоди економічної рецесії з метою підвищення ефективності

розподілу видаткової частини бюджету та оцінювання впливу бюджету на різні соціальні групи. Так, у Південній Африці при формуванні бюджету серед інших здійснюється й расовий аналіз, що надає можливість визначити частку у державних видатках видатків на потреби білих чоловіків та жінок та порівняти їх із витратами, які спрямовуються на потреби інших расових груп.

Згідно з досвідом Австралії 80-х років XX ст. вагомими складовими аналізу гендерних бюджетних ініціатив визначено адресну допомогу та гендерно обґрунтовані видатки міністерств й інших органів влади, а саме: програми охорони здоров'я, спеціальні освітні програми та ініціативи у сфері зайнятості для різних груп населення; видатки на забезпечення рівноправності в сфері зайнятості та праці державних службовців; інші видатки бюджету, опосередковано пов'язані з вирішенням гендерного питання, які необхідно оцінювати з позиції їх впливу на категорії населення, зокрема щодо того, які категорії потребують освіти й який обсяг витрат необхідний за відповідними статтями видатків, які категорії є користувачами медичних послуг тощо [16, с. 18–20].

Цікавим у цій сфері є досвід Швеції, де запровадження гендерного аспекту у бюджетне планування розпочато з 2003 р. З метою вивчення та аналізу рівня впливу програм на групи населення місцевою владою Швеції розроблено метод 3Р, що передбачає збір та обробку кількісних даних та інформації, на підставі яких проводиться оцінка:

1Р – *кількісний аналіз*: репрезентація чоловіків та жінок у різних структурах та на різних рівнях адміністративного апарату;

2Р – *аналіз розподілу фінансових ресурсів* між чоловіками та жінками;

3Р – *аналіз умов*, за яких розподіляються представництво і фінансових ресурсів.

Метод 3Р доповнено 4Р, що передбачає *визначення нових цілей і заходів та супроводження* реалізації встановлених стратегічних пріоритетів політики. При цьому планування бюджету з урахуванням гендерного аспекту впроваджено в повному обсязі на державному рівні в усіх сферах соціально-економічної політики.

З метою створення умов для запровадження гендерної складової у бюджетний процес України протягом 2011–2012 рр. у Івано-Франківській та Луганській областях за підтримки Шведського агентства міжнародного розвитку (*SIDA*) реалізовувався проект "Гендерно орієнтоване бюджетування на місцевому рівні". Реалізація проекту сприяла розвитку практичних інструментів у процесі формування та виконання бюджету на основі гендерного підходу. Гендерну складову у бюджеті проаналізовано в Івано-Франківській області за програмою молоді та освіти та Луганській області за програмою у сфері фізичної культури та спорту. Мета проекту – забезпечення апробації можливих підходів до запровадження гендерного підходу у бюджет.

У 2014 р. з метою забезпечення подальшої апробації гендерної складової у бюджетний процес України Міністерством фінансів України підписано угоду із *SIDA* та започатковано реалізацію проекту "Гендерне бюджетування в Україні". Метою проекту є забезпечення консультативної підтримки Міністерства фінансів України у сфері запровадження гендерного аспекту у процес планування та виконання бюджетів на всіх рівнях влади. Проект базується на найкращій міжнародній практиці та передбачає апробацію роботи з формування та виконання бюджету із застосуванням гендерного підходу на рівні пілотних галузевих міністерств, а також адміністративно-територіальних одиниць з метою подальшого поглиблення у бюджетний процес на всіх етапах та рівнях бюджетної системи.

Гендерний аспект у бюджетному процесі передбачає проведення гендерного аналізу бюджетної дисципліни на етапах планування та виконання дохідної та видаткової його частин. Нині у більшості країн при застосуванні гендерного підходу до планування та виконання бюджету основна увага приділяється гендерному аспекту видаткової складової бюджету. Аналіз видаткової частини бюджету дає змогу оцінити ступінь врахування гендерного чинника за бюджетними програмами, головними розпорядниками бюджетних коштів та розпорядниками нижчого рівня, територіальними одиницями. Оцінювання гендерної складової бюджетних видатків надає можливість оцінити ступінь відповідності розподілених державних витрат потребам різних груп громадськості.

Впровадження гендерного підходу у бюджетний процес передбачає застосування гендерно спрямованого аналізу бюджету за такими етапами:

- оцінювання наявного стану у соціальній сфері за різними категоріями та групами, що належать до певної галузі;
- визначення ступеня врахування сучасного стану гендерної рівності у соціальній сфері бюджетної політики;
- забезпечення достатнього обсягу коштів у бюджеті на здійснення гендерно чутливої політики;
- оцінка відповідності проведених державних видатків запланованим бюджетним асигнуванням;
- аналіз взаємозв'язку між пріоритетними напрямками бюджетної політики та використаними державними коштами;
- вимірювання ступеня досягнення поставлених цілей органами влади у напрямі розвитку гендерної складової державної політики порівняно із запланованим рівнем;
- формування звіту щодо виконання цілей та завдань гендерної складової бюджету [3; 16, с. 43–44].

Гендерне планування бюджету слід запроваджувати у певному секторі галузі на визначеному рівні повноважень влади, а саме місце-

вого, регіонального або державного з метою розробки, адаптування та імплементації методики аналізу й оцінки та методології застосування отриманих результатів. Застосування методології урахування гендерного аспекту у бюджетному процесі охоплює перелік показників, які оцінюють: прямі показники соціальної політики, затверджені у бюджеті; бюджетні програми державного та місцевих бюджетів; бюджетні видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, що розподіляються за групами та категоріями населення; показники рівня життя різних груп та категорій населення; гендерно чутливі показники бюджетних видатків, що впливають на доходи населення; соціальні державні цільові програми, спрямовані на покращання рівня життя різних груп та категорій населення [17, с. 368–369].

Результати досліджень зарубіжного досвіду свідчать, що інтеграція методики гендерного аспекту у бюджетне планування доцільна при застосуванні програмно-цільового методу у бюджетному процесі. Формування бюджету з урахуванням гендерного аспекту висуває певні вимоги до складання та подання бюджетних запитів і паспортів бюджетних програм галузевими міністерствами та органами влади, що передбачає високий рівень взаємоузгодженості та взаємодії органів державного апарату. Бюджетні програми у галузях державного управління, охорони здоров'я, освіти, культури, соціального захисту та соціального забезпечення, фізичної культури та спорту, молодіжних програм тощо містять завдання та спрямовані на їх виконання результативні показники щодо: затрат, продукту, ефективності, якості. До складу зазначених показників доцільно включати "гендерні показники" з метою їх використання у процесі оцінювання рівня досягнення гендерної рівності у бюджетному процесі.

Пропонуються такі напрями впровадження гендерної складової на стадіях планування та виконання бюджету на основі програмно-цільового методу:

- *визначення та вирішення соціально-економічних проблем.* При проведенні аналізу та визначенні соціально-економічних проблем враховувати інтереси жінок і чоловіків;
- *формування переліку бюджетних програм.* Планувати бюджетні програми, реалізація яких сприятиме досягненню соціальної та гендерної рівності;
- *розробка завдань впровадження та виконання бюджетних програм.* Запровадити у бюджетні програми завдання, спрямовані на усунення існуючих проявів нерівності між жінками та чоловіками та іншими групами населення;
- *формування результативних показників бюджетних програм.* До переліку результативних показників включати гендерно чутливі показники виконання бюджетних програм;

- *виконання бюджетних програм.* Сприяти досягненню запланованих показників, у тому числі тих, що характеризують встановлення гендерної рівності;

- *моніторинг виконання бюджетних програм.* Враховувати соціальний та гендерний аспекти у процесі аналізу виконання програм та при виявленні фактів гендерної нерівності забезпечувати вжиття заходів щодо її усунення;

- *контроль виконання та формування звітності.* Визначити результати на основі гендерного підходу та відобразити у звітності показники досягнення встановлених цілей;

- *оцінка виконання бюджетних програм.* Аналіз та оцінка досягнення результатів та їх врахування на етапах планування бюджету на наступний бюджетний період [18, с. 9–11].

Зазначені пропозиції потребують внесення змін до нормативно-правових актів, що застосовуються у бюджетному процесі, зокрема до наказів Міністерства фінансів України, що регулюють формування бюджетних запитів та паспортів бюджетних програм, а саме: наказів: "Про затвердження Інструкції з підготовки бюджетних запитів" від 06.06.2012 № 687; "Про паспорти бюджетних програм" від 29.12.2002 № 1098; "Про результативні показники бюджетної програми" від 10.12.2010 № 1536, а також накази Мінфіну, що регулюють типові переліки бюджетних програм у галузях бюджетної сфери на місцевому рівні. Доцільним є також внесення змін до Бюджетного кодексу України, що передбачатиме застосування гендерного аспекту у програмно-цільовому методі на стадіях бюджетного процесу [19–21].

Висновки. Запровадження гендерного підходу у бюджетне планування є складним процесом, що вимагає спеціальних знань та ретельної підготовки кожного етапу впровадження, враховуючи політичні та соціокультурні особливості країни. Передумовою реалізації гендерного підходу має бути внесення змін до нормативно-правових актів, що регулюють бюджетний процес у частині запровадження гендерних складових у бюджетні документи головних розпорядників бюджетних коштів, зокрема бюджетні запити, паспорти бюджетних програм та звіти про їх виконання, інформацію про ефективність бюджетних програм. Застосування інформації, отриманої за результатами гендерного аналізу дає змогу скорегувати програми розвитку різних секторів економіки з урахуванням гендерного фактору та досягти підвищення продуктивності економіки.

Гендерний підхід до формування бюджету має знайти своє відображення в Основних напрямках бюджетної політики на відповідний рік та проекті Державного бюджету і місцевих бюджетів. В умовах дефіциту бюджетних коштів врахування гендерного аспекту при плануванні бюджетної політики сприяє оптимальному та якісному рівню розподілу бюджетних видатків на соціальні потреби, відповідає цілям забезпечення рівності у соціальному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Б'юкенен Дж. Суспільні фінанси і суспільний вибір / Дж. Б'юкенен, М. Масгрейв, А. Річард ; пер. з англ. — К. : Києво-Могилян. акад., 2004. — 176 с.
2. Геращенко С. В. Гендерне бюджетування як складова політичного механізму сприяння забезпеченню рівності жінок та чоловіків [Електронний ресурс] / С. В. Геращенко. — Режим доступу : http://www.ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/123456789/3999/1/Harashchenko_Henderne.pdf.
3. Elson D. Gender Budget Initiative / D. Elson. — London : Commonwealth Secretariat, 1999. — 20 p.
4. Запатріна І. В. Бюджетний механізм економічного зростання / І. В. Запатріна. — К. : Ін-т соц.-екон. стратегій, 2007. — 528 с.
5. Sheilla Quinn. Gender budgeting: practical implementation [Електронний ресурс] / Sheilla Quinn. — Режим доступу : [https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/CDEG\(2008\)15_en.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/CDEG(2008)15_en.pdf).
6. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : монографія / Л. В. Лисяк. — К. : ДННУ АФУ, 2009. — 600 с.
7. Лобанова Л. С. Гендерні стратегії сталого розвитку України / за ред. Л. С. Лобанової. — К. : Фенікс, 2004. — 432 с.
8. Самуэльсон П. Э. Экономика / П. Э. Самуэльсон, В. Д. Нордхаус ; пер. с англ. — 18-е изд. — М. : Вильямс, 2010. — 1360 с.
9. Фофанова К. В. Гендерный бюджетный анализ: подходы и практика / К. В. Фофанова // Журн. исследований соц. политики. Т. 4. — 2006. — № 3. — С. 381–396.
10. Чугунов І. Бюджетно-податкова політика в умовах інституційних перетворень / І. Чугунов, В. Макогон // Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. — 2014. — № 4. — С. 79–91.
11. Sharp R. Budgeting for equity: gender budget initiatives within a framework of performance oriented budgeting / R. Sharp. — N.Y. : United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), 2003. — 86 p.
12. Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 серп. 2013 р. № 774 // Урядовий кур'єр. — 2013. — № 199.
13. Про затвердження плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку "Україна-2020" у 2015 році : розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 берез. 2015 р. № 213-р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-%D1%80>.
14. Корнієнко Н. М. Перспективне бюджетне планування у системі економічного розвитку / Н. М. Корнієнко // Економ. вісн. ун-ту ДВНЗ "Переяслав-Хмельниц. держ. ун-т імені Григорія Сковороди". — 2014. — № 23/1. — С. 216–222.
15. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23593>.
16. Бадлендер Д. Гендерные бюджеты / Д. Бадлендер. — Братислава : Программа развития ООН, 2005. — 141 с.

17. Развитие бюджетного федерализма : междунар. опыт и рос. практика / общ. ред. Мигары де Сильвы, Г. Курляндской. — М. : Весь Мир, 2006. — 464 с.
18. *The integration of Gender Budgeting in Performance-Based Budgeting* / Elisabeth Klatzer. — Watch Group. Gender and Public Finance. — 17 p.
19. Про затвердження Інструкції з підготовки бюджетних запитів : наказ М-ва фінансів України від 6 черв. 2012 р. № 687 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1057-12/print1443086732413502>.
20. Про паспорти бюджетних програм : наказ М-ва фінансів України від 29 груд. 2002 р. № 1098 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
21. Про результативні показники бюджетної програми : наказ М-ва фінансів України від 10 груд. 2010 р. № 1536 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1353-10>.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2015.

Korniyenko N., Ostrishchenko J. Gender component of budget policy of state.

Background. Fiscal policy is an important instrument of the influence on the level of the state financial stability, promotion of the balanced development of economic competitiveness, improving the living standards of citizens, social protection of the population. An important task of fiscal adjustment of social development is to ensure the budgets expenditure ordering on the gender budget aspect basis to meet the needs of different groups that will contribute to the efficiency of budget expenditures.

The **aim** of the article is to reveal the gender approach advantages at budget drafting and performance as an important component of fiscal policy, and determine directions of its introduction in the budget process.

Materials and methods. The combination of methods and approaches that allow to realize the conceptual study unity are used in the article.

Results. The gender aspects advantages of the budget drafting and performance as an important lever of fiscal adjustment impact on economic growth, modernization of the social sphere and economy are revealed. The foreign experience of gender approach in the budgetary process as an instrument for improving the fiscal policy efficiency is investigated. The conditions of its implementation and its interrelation with budget planning system in Ukraine are analyzed. The importance of the draft budget formation and its implementation with using the gender aspect are grounded. The directions for its implementation in order to improve the socio-economic effectiveness and efficiency of budget fund are suggested. Gender component of the budget process involves using a set of financial mechanisms and instruments that take into account specific interests of different social categories during the revenues formation and distribution of public funds.

Conclusion. At the present stage of institutional reforms it is important to increase spending on human development, poverty reduction, decent living standard with a combination of reforms aimed at reducing the tax burden and ensuring economic growth. Using obtained by the results of gender analysis information allows to adjust the program of different economic sectors development taking into account gender factor and to achieve productivity increase.

Keywords: budget, budgeting, budget planning, budget expenditures, gender aspect.

REFERENCES

1. B'jukenen Dzh. Suspil'ni finansy i suspil'nyj vybir / Dzh. B'jukenen, M. Masg'rejv, A. Richard ; per. z angl. — K. : Kyjevo-Mogyljan. akad., 2004. — 176 s.

2. Gerashhenko S. V. G'enderne bjudzhetuvannya jak skladova politychnogo mehanizmu spryjannya zabezpechennju rivnosti zhinok ta cholovikiv [Elektronnyj resurs] / S. V. Gerashhenko. — Rezhym dostupu : http://www.ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/123456789/3999/1/Harashchenko_Henderne.pdf.
3. Elson D. Gender Budget Initiative / D. Elson. — London : Commonwealth Secretariat, 1999. — 20 p.
4. Zapatrina I. V. Bjudzhetnyj mehanizm ekonomichnogo zrostantnja / I. V. Zapatrina. — K. : In-t soc.-ekon. strategij, 2007. — 528 s.
5. Sheilla Quinn. Gender budgeting: practical implementation [Elektronnyj resurs] / Sheilla Quinn. — Rezhym dostupu : [https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/CDEG\(2008\)15_en.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/CDEG(2008)15_en.pdf).
6. Lysjak L. V. Bjudzhetna polityka u systemi derzhavnogo reguljuvannya social'no-ekonomichnogo rozvytku Ukrai'ny : monografija / L. V. Lysjak. — K. : DNU AFU, 2009. — 600 s.
7. Lobanova L. S. G'enderni strategii' stalogo rozvytku Ukrai'ny / za red. L. S. Lobanovoi'. — K. : Feniks, 2004. — 432 s.
8. Samujel'son P. Je. Jekonomika / P. Je. Samujel'son, V. D. Nordhaus ; per. s angl. — 18-e izd. — M. : Vil'jams, 2010. — 1360 s.
9. Fofanova K. V. Gendernyj bjudzhetnyj analiz: podhody i praktika / K. V. Fofanova // Zhurn. issledovanij soc. politiki. T. 4. — 2006. — № 3. — S. 381–396.
10. Chugunov I. Bjudzhetno-podatkova polityka v umovah instyucijnyh peretvoren' / I. Chugunov, V. Makogon // Visn. Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-tu. — 2014. — № 4. — S. 79–91.
11. Sharp R. Budgeting for equity: gender budget initiatives within a framework of performance oriented budgeting / R. Sharp. — N.Y. : United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), 2003. — 86 p.
12. Pro Strategiju rozvytku systemy upravlinnja derzhavnymy finansamy : rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 1 serp. 2013 r. № 774 // Urjadovij kur'jer. — 2013. — № 199.
13. Pro zatverdzhennja planu zahodiv z vykonannja Programy dijal'nosti Kabinetu Ministriv Ukrai'ny ta Strategii' stalogo rozvytku "Ukrai'na-2020" u 2015 roci : rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 4 berez. 2015 r. № 213-r. [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-%D1%80>.
14. Kornijenko N. M. Perspektyvne bjudzhetne planuvannya u systemi ekonomichnogo rozvytku / N. M. Kornijenko // Ekonom. visn. un-tu DVNZ "Perejaslav-Hmel'nyc. derzh. un-t imeni Grygorija Skovorody". — 2014. — № 23/1. — S. 216–222.
15. Oficijnyj sajт Derzhavnoi' kaznachejs'koi' sluzhby Ukrai'ny [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23593>.
16. Badlender D. Gendernye bjudzhety / D. Badlender. — Bratislava : Programma razvitija OON, 2005. — 141 s.
17. Razvitie bjudzhetnogo federalizma : mezhdunar. opyt i ros. praktika / obshh. red. Migary de Sil'vy, G. Kurljandskoj. — M. : Ves' Mir, 2006. — 464 s.
18. The integration of Gender Budgeting in Performance-Based Budgeting / Elisabeth Klatzer. — Watch Group. Gender and Public Finance. — 17 r.
19. Pro zatverdzhennja Instrukcii' z pidgotovky bjudzhetnyh zapytiv : nakaz M-va finansiv Ukrai'ny vid 6 cherv. 2012 r. № 687 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1057-12/print1443086732413502>.
20. Pro pasпорty bjudzhetnyh program : nakaz M-va finansiv Ukrai'ny vid 29 grud. 2002 r. № 1098 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
21. Pro rezul'tatyvni pokaznyky bjudzhetnoi' programy : nakaz M-va finansiv Ukrai'ny vid 10 grud. 2010 r. № 1536 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1353-10>.